

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

Capvt III. Decimæ quo jure sint introductæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

lia, & impendia itineris, & si forte his omnibus deductis remanserint ex lucro viginti, tenebor ad duos aureos decimarum nomine. Quod non est in prædialibus decimis, ut antè dictum est.

3. Quibus certè quoad prædiales decimas obitare videtur textus in *l. Si à domino 36, § fin. D. De pesit hered.* quo loco non intelliguntur fructus, nisi deductis impensis; his enim verbis utitur ibi Paulus l. C. tus: *Fructus intelliguntur, deductis impense, qua quarendorum, cogendorum, conservandorum, que eorum gratia fiunt. Quod non solum in bona fidei possessoribus na uralis ratio exposulat, verum etiam in prardonibus.* Idem confirmat textus in *l. Fructus 7, D. Solutio matrim & in l. 1, C. De fructib. & litium expens.*

Sed cur diversum obtinet in his prædialibus decimis? Ideo, quòd Deus prædiales decimas in signum universalis domini sibi reservaverit, *d. cap. Tua nobis 26, & c. Cum non sit 33, hoc tit.* Usque ad eò, ut etiam ante exactionem tributorum & censuum, qui Principi penduntur, deduci jubeantur decimæ, aut non deductæ tamquam onus annexum tributa & census comitentur, *d. cap. Cum non sit.* Intellige verò hanc reservationem à Deo factam, non in novo sed in veteri Testamento, Le-

vir. cap. ult. quod postea securi Canones idem apud Christianos statuerunt. Ut & hinc cum Deus in veteri Testamento non reservaverit sibi decimas personales, ideo expensæ ex his rectè deducantur, *d. cap. Pastoralis.* Locumque habet juris communis regula, quâ lucrum non intelligitur, nisi deducto omni damno, quod & in expensis factis consistit, *l. Mutius 30, D. Pro socio.* Verum cum hodie vix aut rarior usus sit personalium decimarum, non est, quòd his longius immoremur.

Solent quoque vulgò decimæ prædiales dividi in majores & minores sive minuras. Majores sunt, quæ ex frumento, vino, oleo, aliisque ejusdem generis penduntur. Minores sive minutz, quæ ex hortis & partu animalium præstantur, *d. c. Tua nobis & ibi Glos h. t.*

Nonnumquam fit, quòd S Pontifex Ecclesiasticis proventibus decimas extra ordinem imponat, *c. 2, h. tit in Clement & c. 1, eod in Extravag. communib.* de quibus latè Petr. Gregorius in *Syntagmate lib. 2. c. 20, num. 3, & seqq.* quæ huc non pertinent. Nos enim hoc loco de decimis agimus, quæ ex præscripto sacrorum Canonum, & sic constituto & ordinario jure, solvuntur Ecclesiæ ministris.

C A P V T III.

Decimæ quo jure sint introductæ.

S U M M A R I A.

1. Difficultas & effectus hujus questionis.
2. Decimæ an sine divini juris?
3. 4. 5. 6. Auctoritates pro hac sententia.
7. 9. Verior sententia, esse partim juris divini, partim humani.
8. Verba D. Thoma hac de re.
10. Præcepta veteris Testamenti per Christi mortem abolita.
11. Eadem per Principem restitui posse.
12. Clerici novi Testamenti quomodo successerint in locum Leviticæ tribus.
13. 14. Argumenta prioris sententia diluuntur.

Perquam difficilis quæstio est & summè controversa inter Theologos & Canonistas, quonam jure introductæ sint decimæ, divino an humano sive Ecclesiastico? Quam quæstionem præ cæteris, duobus libris prosecutus est Conradus Somerhart in *tract. de Decimis.* Neque

hæc quæstio effectu caret: si enim statuamus, præstationem decimarum esse divini juris, consequens erit, omnes homines per æquè teneri ad functionem decimarum, nec ullâ consuetudine, præscriptione temporis vel privilegio sive alio titulo, ab ea exculari posse. Quippe jus divinum omnes comprehendit, adeoque immutabile est, *can. Si consuetudinem, & can. seq. dist. 8, can. Sunt quidam xxv. q. 1, & c. fin. sup. De præscriptionib.* Sin humani juris esse dixerimus, nihil è diverso impediet, quin contrariâ consuetudine, præscriptione sive privilegio, sive alio titulo legitimo, præstationi decimarum derogari possit, *c. fin. & ibi Dd. sup. De consues.*

Et quidem Innoc. in *c. ult. sup. De parochiis,* existimat indistinctè tam personales quam prædiales decimas jure divino deberi. Cui ad stipulantur *Glos in c. 1. in v. decimarum h. tit. lib. 6, Rebuff. in tract. de Decimis q. 1, num. 11, & communi calculo alii teste Phil. Franco in d. cap. 1, ex Joan. Andrea, licet in meo Codice hanc sententiam Loth. And. non repererim.*

Alii

Alii verò distinguunt inter prædiales & personales decimas: illas asserentes divino jure deberi; personales non nisi ex præscripto juris Ecclesiastici. Hostiens. in *Summa* h. t. ejusdem opinioniones recenjes Did. Covarr. *Var. resol. lib. 1. c. 17. vers. Sunt tamen hæc in re.* Sed & Alciatus *lib. 1. cons. 22. in pr.* ejusdem sententia est, dum vult prædiales decimas deberi de jure divinis: atque hanc esse ait *communem & canonizatam ubique conclusionem.* Personalium decimarum ibidem non meminit, quas tamen multo magis vult deberi Innoc. in *d. c. ult. De paroch.* eo quòd decimæ ex nostris operis provenientes digniores sint, quàm quas tellus reddit. Qui idem Innoc. *d. loco* eos, qui negant deberi personales decimas, tamquam insanos & hæreticos pronuntiat, quod retragentur præcepto vet. Testamenti, *Deut. 12. Offerretis in loco illo holocausta & victimas vestras, decimas & primitias manuum vestrarum.* Verum minus rectè hæc Innoc. ut in progressu videbitur.

3) Atque horum sententia, qui putant prædiales decimas esse divini juris, multis locis stabiliri videtur. In primis veteris Testamenti præceptis, *Levit. c. ult. Malach. 3. Deuter. 12. & 14. Numer. 18. Exod. 22.* His enim locis decimæ jubentur solvi Leviticæ tribui, cui Clerus noster in novo Testamento successit, *cap. Translatio 3. sup. De constitutionib.* Deinde ex illa Christi exprobratione in Scribas & Phariseos, *Matth. 23. Va vobis Scribae & Pharisei hypocritæ, qui decimatis mentham & anethum, & cyminum, & reliquias quæ graviora sunt legis, iudicium & misericordiam & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere.* Quibus profectò verbis innuit Christus, decimas præstandas esse; ac proinde earum præstatio divini juris videretur. Eodem spectat & illud ejusdem *Matth. 22. Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum: & quod paulò antè ibidem dixit Christus: Non veni solvere, sed adimplere legem: item, Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari & quæ sunt Dei Deo.* Ut igitur tributa & census Cæsari penduntur, ita similiter Deo decimæ.

4) Tertio, ad ejusdem sententiæ confirmationem accedant auctoritates SS. Canonum, quibus idem evinci videtur; nam textus in *d. cap. Tua nobis h. tit.* his verbis utitur: *Decimæ, quas Deus in signum universalis dominii sibi reddi præcipit: in c. Tua 5. eod. Neminem potest à solutione decimarum eximere, quæ divinâ constitutione debentur: in c. Parochianos 14. eod. ubi nihil expressius, cum decima non ab homine, sed ab ipso Domino sint instituta.* Quo etiam fit, ut gra-

viter interdicitur concionatoribus, ne quidquam proponant publicè vel privatim, quo auditores avercantur à solutione decimarum, sed potius contrà inducant ad solvendas decimas, *cap. 1. hoc tit. in 6.*

Quibus adjiciantur sanctorum Patrum testimonia, videl. Augustini in *can. Decima xvi. q. 1. & in can. Majores ead. qu. 7.* Hieronymi in *can. Revertimini & can. ult. xvi. q. 1. & Gregorii in can. 1. d. qu. 7.* Qui quatuor principales Doctores, inquit Hostiensis in *Summa* h. t. q. 7. in eo conveniunt, quòd decimæ solvendæ sint ex debito sine mora, & integrè, non obstante consuetudine.

Postremo his addatur decretum Concilii Trid. *Sess. 25. cap. 12. de reformat.* sub his verbis: *Non sunt ferendi, qui variis artibus decimas Ecclesie obventiones subtrahere moliantur, aut qui ab aliis solvendas temerè occupant. & in rem suam vertunt: cum decimarum solutio debita sit Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt.* Præcipit igitur sancta Synodus, omnibus, cuiuscumque gradus & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in pæterum Cathedrali aut quibuscumque Ecclesiis vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant. Ex quo decreto Conc. Trid. liquet, decimarum solutionem fieri Deo; & consequenter videri eas divini juris esse.

Cæterum, his omnibus nihil impediens, 7) veriore eorum sententiam arbitramur, qui censent decimarum præstationem partim esse juris divini & naturalis, partim humani sive Ecclesiastici. Divini & naturalis, quatenus decimæ subserviunt alimentationi seu exhibitioni Clericorum, propter Christi sententiam: *Dignus est operarius mercede sua, Luc. 10. & Matth. 10. repetitam à D. Paulo 1. ad Timoth. 5. Cujus sunt & hæc verba: Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacro sunt edunt. & qui altari deserviunt, cum altari participant, 1. Ad Corinth. 9. Adde c. Cum secundum 16. sup. De præben. & can. Ex his xii. q. 1. Igitur prospectu alimentationis Clericorum, decimæ juris divini sunt; tum & in eadem finem spectatæ, juris naturalis, juxta juris civilis regulam: Secundum naturam est, commoda cuiusque rei cum sequi, quem sequuntur incommoda, *1. Secundum D. De R. I.* Quatenus verò decimæ excedunt exhibitionem Clericorum, esse juris Ecclesiastici, id est, humani. Cujus hæc ratio est, quòd nullâ lege divinâ apud Christianos cautum sit, ut decimæ, id est, decima pars fructuum, præcisè exsolvantur. Non igitur quoad hoc decimæ divini*

divini juris fuit. D. Thom. in 2, 2, q. 87, art. 2, in 2, argum. & ejusdem responsione, quem Soto Cajetanus & Theologi omnes communiter sequuntur, teste Greg. de Valentia tomo 3, Commentar. Theolog. disput. 6, q. 5, de Decimis. punct. 1, vers. ut haec omnia, & Vid. Covarr. lib. 1, Variar. resolut. cap. 17, num. 2, vers. praeterea, ubi & plures ejusdem sententia enumerat. Quippe sub lege Evangelica, solum quae spectant ad legem purè divinam tenemur facere, quae à Christo per ejus Apostolos nobis praecepta sunt, juxta illud Matth. ult. cap. docentis eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis. Ac de solvendis decimis nec in Evangelio, nec apud Apostolos praeceptum extat, &c. D. Thom. & Covarr. jam alleg. locis. Intellige verò, quoad ipsam quosdam, id est, decimam partem, quae alimentatoriis ministrorum Ecclesiae non subferuit.

8 Lubet hic Sancti viri & Theologorum Scholasticorum facile principis verba subjicere, ad majorem hujus rei illustrationem. Is igitur D. Th. d. q. 8, art. 1, in resp. ita loquitur: decima in veteri lege datur ad sustentationem ministrorum Dei: unde dicitur Malachia 3, Inferte omnem decimationem in horreum meum, ut sit cibus in domo mea. Unde praeceptum de solutione decimarum, partim quidem erat morale, inditum naturali ratione, partim autem judiciale, ex divina constitutione robur habens. Quo enim eis qui divino cultui ministrabant, ad salutem populi totius, populi necessaria victus ministraret, ratio naturali dictat: sicut & huic, qui communi utilitati invigilat, scilicet, Principibus & militibus, & aliis hujusmodi, stipendia victus debentur à populo. Unde & Apostolus hac probet, 1. ad Corinth. 9, per humanas constitutiones dicens: Quis militat suis stipendiis umquam? aut quis plantat vineam, & de fructibus ejus non edit? Sed determinatio certa parte exhibenda ministris divini cultus non est de jure naturali, sed est introducta institutione divina in veteri Testamento, secundum constitutionem illius populi, cui lex dabatur, qui cum in duodecim tribus esset divisus, duodecima tribus, scilicet, Leviticis, qua tota erat divini ministerii mancipata possessiones non habebat. Unde convenienter institutum est, ut reliqua undecim tribus decimam partem suorum proventuum Levitis darent, ut honorabilius viverent, & quia etiam aliqui per negligentiam erant transgressores futuri. Unde quamvis ad determinationem decima partis erat judiciale. Et nonnullis interjectis pergit ita D. Thomas: Ita etiam determinatio decima partis solvenda, est auctoritate Ecclesiae tempore nova legi instituta, secundum quandam humanitatem, ut scilicet, non minus populus

nova legis ministris novi Testamenti exhiberet, quam populus veteris Testamenti exhibebat, &c. Haec D. Thomas.

8 Ex quibus planum sit, decimas Christianorum, quatenus subiciuntur exhibitioni Clericorum, esse juris naturalis, adeoque divini; quoniam verò decimarum in veteri quidem lege fuisse divini juris, at in nova lege Evangelica eam esse juris humani sive Ecclesiastici. Dixi, quatenus subserviant exhibitioni Clericorum; nam si Clerici aliunde ex obventionibus Ecclesiae sustentationem habeant, nec tunc quidem decimae juris naturalis vel divini erunt: cum hoc casu cessent rationes, cur decimae naturalis & divini juris esse dicantur, videlicet haec, Dignus est operarius mercede sua: quis militat suis stipendiis umquam? & similes. Quippe cessante ratione legis, cessat & ipsa lex, l. Adigere 6, § quamvis D. de jure patron. & c. Cum cessante 60, in pr. sup. De appellationib.

Nec movent auctoritates pro contraria sententia supra allatae. Quod enim attinet ad praecepta veteris Testamenti, quibus mandatum erat Israelitico populo decimas inferre Leviticis tribui, illa per mortem Christi abolita sunt, ut & caetera praecepta ejusdem Testamenti. D. Thomas in 1, 2, q. 103, art. 3, ad 2, Dominicus Soto de Just. & jure lib. 2, q. 5, art. 4, Mart. Navar. in Manuali cap. 1, num. 28, Covarr. Variar. resolut. lib. 1, cap. 17, in pr. praesertim Greg. de Valentia tomo 2, Commentar. Theolog. disput. 7, q. 7, puncto 7. Erant verò triplicis generis praecepta veteris Testamenti: aut enim ceremonialia, aut judicialia, aut moralia. Ceremonialia pertinebant ad divinum cultum Deo ritè exhibendum, ut videre est Levit. cap. 1, cum seqq. Judicialia subserviebant justitiae rectè in Republica Judaeorum administrandae, Exod. c. 21, cum seqq. & Levit. 18. Moralia verò ad morum disciplinam spectabant; veluti, Honora patrem tuum, & matrem tuam. Non occides. Non furaberis, & similia, ut videre licet Exodi 20, De quibus latius D. Thom. in 1, 2, q. 99, art. 4. Et quidem haec omnia praecepta, quatenus fuerunt veteris Testamenti, per mortem Christi sublata sunt, ut & antè meminimus: Licet moralia praecepta, vi naturalis rationis, cui innituntur, perpetuò durent & obliant; non tamen ut sunt praecepta veteris Testamenti, sicut docet Greg. de Valentia jam cit. loco. Adde Covarr. d. c. 17, num. 1, Inter quae non annumerabatur praeceptum de decimis, quod judiciale fuit, non morale, nisi quatenus illae

illæ deferviebant alimentationi Leviticæ tribus; sicut & hodie exhibitioni Clericorum, ut antè dictum est.

- 11 Non dubium tamen est, quin veteris Testamenti præcepta (exceptis ceremonialibus, quæ præfigurabant Christi futura mysteria, ut est immolatio agni, circumcisio, & similia) rursus reperi, & in usum Christianorum traduci possint per summum Pontificem, aut etiam per Principem Christianum, novâ lege latâ; quemadmodum multis locis videre est in Decretalibus, c. 1, de adult. c. 1, De furtis, c. 1, De homicid. c. 1, cum 4, seqq. De injur. tum alibi. Quæ tamen in usum revocata non tam veteris Testamenti erant, quam novæ leges Ecclesiasticæ sive humanæ, ut pote novâ sanctione per Principem renovatæ & restitutæ, ut accidit & in decimis veteris Testamenti, quæ per Christi mortem abrogatæ, iterum a sacris Canonibus repetitæ sunt.
- 12 Quod verò diximus, Clericos novi Testamenti successisse in locum Leviticæ tribus, exc. Translato sup. De constitutionib. non eum sensum habet, quâsi etiam decimarum præceptum simul ad nostros Clericos transierit; sed quòd per Christum cessaverit ministerium Leviticæ tribus, alio sacerdotio illi surrogato, abrogatisque legalibus præceptis.
- 13 Quare neque obstant loca novi Testamenti, supra adducta. Nam quòd attinet ad illud Matthæi c. 23, *Va vobis Scribis & Phariseis, &c.* eo quidem Christus comprobavit decimas, sed quatenus erant adhuc præcepti veteris Testamenti, quod tunc nondum per mortem Christi expiraverat. Ad illud verò, *nisi abundaverit justitia vestra quam vis idem responderi posset, nondum per mortem Christi cessasse, tamen separatim, volunt Theologi, hoc ideo Christum dixisse, quòd Scribæ & Pharisei tantummodò vacarent exterioribus of-*

ficiis præstandis, interiora autem negligerent, gloriamque apud homines aucuparentur, neglecto Deo; item minima curarent, contemptis majoribus. Azor. *Institut. Moral. lib. 7, cap. 23, vers. in his igitur duabus.* Quo loco etiam responderet ad illud Christi dictum, *Non veni solvere legem, sed adimplere:* quia Christus, quoad vixit, legem veteris Testamenti servavit, quæ divinitus erat data usque ad ejus mortem. Similiter responderet ad illud, *Reddito quæ sunt Cesaris, Cesari, & quæ sunt Dei, Deo;* quod scilicet his verbis indicaverit Christus, tributa Principibus esse persolvenda; & Deo cultum, & honorem, & obsequium debitum itidem tribuendum. A populo Israëlítico veteris Testamenti ideo decimæ præstabantur, quòd de iis extaret præceptum divinum; at verò de reddendis decimis nullum extat præceptum divinum, sed tantum canonicum, ab Ecclesia institutum.

Sed neque nos urgent loca juris Canonici, inc. 14 *Tua nobis & in c. Parochianos cum similib. h. t.* Nam illa exaudiri debent de divina lege veteris Testamenti, non de divina lege novi Testamenti, quæ nulla extat. Dicuntur nihilominus hodie decimæ juris divini, quòd præcipuè originem traxerint ex lege divina veteris Testamenti, quam secuta Ecclesia Christiana easdem decimas novâ sanctione restituit; & sic idem nomen adhuc sibi retinent.

Quòd accedit, quòd & Augustinus, Hieronymus, aliique Patres doctrinâ & sanctitate illustres, in adstruendis decimis passim utantur testimoniis veteris Testamenti, ut ostendant scilicet, Ecclesiam ejusque Principes legem à Deo Israëlitis datam imitatos fuisse. Covarr. *lib. 1, Variar. resolut. cap. 17, num. 2, vers. & præter has rationes.* Ex quibus facile quoque respondere est ad decretum Conc. Trid. supra à nobis recitatum.

CAPUT IV,

Qui ad solvendas Decimas teneantur. Item an decimæ non solutæ possessorem prædii comitentur.

SUMMARI A.

1. Quilibet ad præstandas decimas tenetur.
2. Onus decimarum sequitur fructus à solo separatos.
3. Decima non soluta an sequantur possessorem prædii?
4. Concilium Imperatores D. De publican. & l.

1. & l. 2. C. Sine censu, &c.
5. 8. Sententia Panorm. refutata.
6. Item Joannis Andrea.
7. Decima cur tributa egentium animarum.
9. Ad decimas prædiales tenentur & Iudæi, Religiosi &c.